

Nr 549.

Av herr **Senander m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 151, angående riktlinjerna för den framtida nykterhetspolitiken m. m.*

Genom motbokssystemets avskaffande tas ett betydande steg i riktning mot alkoholens och alkoholkonsumtionens utmönstrande såsom något centralt för många människor. Den enskildes förhållande till alkoholen kommer inte längre främst att ha sin förankring i restriktiv kontroll. Det blir i stället främst en fråga om den enskildes inställning och ansvarskänsla gentemot familj, omgivning och samhälle. Härigenom kan så småningom uppnås vad motbokssystemet effektivt förhindrat: en reducering av alkoholbruket till bättre proportioner. Erforderliga åtgärder såväl mot missbruk som i syfte att förebygga dylikt kan antas komma att få en annan resonans än hittills. Möjligheterna att genom vettig upplysning påverka folks konsumtionsvanor bör bli betydligt större. Ur dessa synpunkter är motbokssystemets avskaffande att hälsa med tillfredsställelse. Det är blott att beklaga, att propositionen inte innebär ett konkret utmönstrande av restriktionerna utan i vissa hänseenden t. o. m. lancerar nya sådana, vilka (som också framhållits av olika remissorgan) kan väntas väcka irritation och utsätta den s. k. laglydnaden för nya påfrestningar.

Utskänkningsbestämmelser.

I fråga om utskänkningen innebär den nya rusdrycksförsäljningsförordningen, att maximeringen i visst antal centiliter försvinner, medan däremot måltidstvänget bibehålles. Just måltidstvänget är ett av de mest kufiska inslagen i restriktionssystemet; därtill ett unicum som Sverige torde vara ensamt om i hela världen, men som det inte ens ur den synpunkten finns något skäl att bevara. Redan inom nykterhetskommittén var meningarna delade på denna punkt. Den kommunistiska ledamoten anförde i en reservation bl. a. att den enskilde själv må ha rätt att avgöra om förtäring av spritdrycker skall ha samband med måltid:

”Bland den breda allmänheten betraktas måltidstvänget som en obehörig inblandning och ett tillgodoseende av restauratörernas ekonomiska intressen. Att tillse att hyfs och ordning upprätthålles på restaurangerna kommer som hittills att ligga i restauratörernas eget intresse, då de ju i annat fall löper risk att förlora utskänkingsrättigheterna. Man kan vis-

serligen tvinga gästerna att betala för den föreskrivna minimimåltiden, men däremot icke att äta upp den. En hel del mat går nu till spillo på restaurangerna, mat som gästerna betalar för men icke konsumerar.”

Måltidstvånget bör av dessa skäl utmönstras ur rusdrycksförsäljningsförordningen.

Därjämte finns anledning att dra lämpligheten av de nya utskänkingsbestämmelserna i tvivelsmål. Motiveringen — att arbetsdagen skall vara spritfri — kan utan vidare accepteras. Men uppnås det genom generella klockslagsbestämmelser, gällande för alla restauranger i hela landet? LO är exempelvis ”icke övertygad om att syftmålet nås genom den föreslagna skärpningen i fråga om tiden för utskänkningens början”. Dessa skärpta klockslagsbestämmelser kommer att väcka irritation bland de skötsamma, medan för de mindre nogräknade alkoholen före kl. 16 vardagar och kl. 14 lördagar och söndagar kommer att ha kvar något av glorian från restriktionssystemets tid. Följden blir, måste man tyvärr befara, tendenser till ökat portsuperi, illegal spritförtäring på kaféer etc. Tilläggas kan ju också, att en utmönstring av dessa diskutabla klockslagsbestämmelser ur förordningen väl av ingen skulle uppfattas som en *skyldighet* för restaurangerna att hålla öppet resp. servera alkohol från bittida till sent.

Starkölet.

Enligt den nya förordningen skall starköl hänföras till rusdrycker, dvs. jämföras med brännvin och starkviner, och endast få tillhandahållas av detaljhandelsbolaget respektive spritrestaurangerna. Också om dessa restriktionsbestämmelser kan sägas att de är onödiga. De kommer att välla irritation samtidigt som den nykterhetsfrämjande effekten blir ringa eller ingen. Det måste ju te sig fullkomligt orimligt, särskilt på landsbygden med dess avstånd, att en flaska starköl endast kan erhållas via utminuteringslokalen eller utlämningsstället i närmaste stad eller tätort. Och vidare: avsikten med starkölets frisläppande är ju att söka kanalisera alkoholkonsumtionen från starkare till svagare alkoholsorter. Men vad uppnår man med att starköl endast skall få serveras på spritrestauranger i *samband med måltid* och med iakttagande av samma klockslagsbestämmelser som för spriten? Sannolikt ingenting annat än att starkölet kommer att inta den plats som nu innehas av klass II i den gängse kombinationen ”pilsner och renat”. I sak betyder det kanske inte så mycket (starkölet skall ju inte hålla mer än 4,5 % mot 2,8 % i pilsner klass II) men någon nykterhetsfrämjande effekt torde det i varje fall inte kunna bli tal om. Om det över huvud skall vara någon mening med frisläppandet av starkölet så bör det få distribueras och försälas på samma sätt som

övrigt öl. Samtidigt bör ifrågasättas det skäligen i den skattehöjning på starköl från 78 öre per liter för närvarande till 1: 35. Vill man söka få till stånd en förskjutning från starkare till svagare alkoholsorter så vore det väl riktigare att här använda skatteskraven i motsatt riktning.

Tillverknings- och kvalitésynpunkter.

I propositionen förutskickas bl. a. utsläppandet av alkoholsvagare brännvinsorter. Fråga är emellertid om man inte samtidigt borde återgå till potatisen och spannmålen som huvudsakliga råvaror för sprittillverkningen. Den omläggning som skedde under krigsåren, då sulfitspriten blev den huvudsakliga råvaran, motiverades ju av försörjningsläget. Trots de företräden som cellulosaspriten uppges ha, åtminstone enligt skogsindustriologens tekniska expertis, är det ett faktum att den av allmänheten uppfattas som mindervärdig dryckesvara ("planksaft") för vars förtärande inga större anspråk behöver ställas i fråga om hyfsade dryckes- eller umgängesvanor. I det nya läge, i vilket det främst ankommer på den enskilde själv att ta ansvaret visavi förhållandet till alkoholen, skulle det vara ett plus om de inhemska spritsorterna kom att domineras av sorter som av allmänheten uppfattas som fullgoda sådana, såväl jämfört med utländska spritsorter som i fråga om smak och sammansättning.

Även andra skäl talar för en dylik omläggning. Jordbruket brottas med växande avsättningssvårigheter för potatis- och spannmålsöverskotten. Det ter sig ur denna synpunkt bakvänt att Vin- och spritcentralen, enligt av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser, exempelvis under tillverkningsåret 1951/52 inköpte 29,9 milj. liter sulfitråsprit mot endast 3,4 milj. liter genomsnittligt åren före kriget. Starka monopolkapitalistiska intressen är här engagerade: förkrigstidens försäljning av sulfitråsprit inbringade skogsindustriologen endast cirka 430 000 kronor per år mot nära 8,3 milj. i intäkter på försäljningarna under det ovan nämnda tillverkningsåret 1951/52. En omläggning som överflyttade denna inkomstkälla från skogsindustriologen, som med sina breda vinstmarginaler torde kunna klara sig den förutan, till jordbruket är således önskvärd ur flera synpunkter, bl. a. den att det skulle innebära ett inkomsttillskott för jordbruksnäringen och samtidigt lätta dess avsättningssvårigheter.

Övriga synpunkter.

I åtskilliga andra hänseenden skulle synpunkter kunna framföras och ändrings- och tilläggsyrkanden göras. Så kan det exempelvis ifrågasättas, huruvida inte den kategoriska bestämmelsen om att utminuterings ej får överlåtas borde uppmjukas så, att utminuterings i vissa fall (t. ex.

där avstånden är särskilt stora eller i fråga om vissa öar) skulle kunna överlåtas. De erfarenheter, som kommer att kunna göras ganska snart efter det att reformen trätt i kraft, torde emellertid erbjuda tillfällen att återkomma såväl till denna som till andra spørsmål.

De väsentliga förslag som på grundval av ovannämnda motivering framföres i anslutning till proposition nr 151 syftar sålunda till:

- 1) att slopa det löjeväckande och meningslösa måltidstvänget,
- 2) att avvisa förslaget om skärpta klockslagsbestämmelser på restauranter,
- 3) att det s. k. starkölet skall kunna försäljas som vanlig pilsner, samt
- 4) att i högre grad utnyttja jordbrukets överskottsprodukter för att höja kvaliteterna på spritdrycker.

Under hänvisning till ovan anförda hemställes,

att riksdagen, med godkännande i övrigt av Kungl. Maj:ts proposition nr 151, måtte besluta följande ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen:

att 1 §, första stycket, ges lydelsen: "Till rusdrycker hänföres i denna förordning spritdrycker och vin";

att alla stadganden i 1:a kapitlet, som avser starköl (exempelvis 1 § fjärde stycket, 9 § 3:e momentet, 12 § 3:e momentet) utgår;

att 46 §, 2:a momentet, första stycket, utgår;

att 47 §, 1:a momentet, utgår.

Stockholm den 16 mars 1954.

Knut Senander.

Gustav Johansson.

Helmer Holmberg.